

Motion till riksdagen

1985/86:Jo408

Elving Andersson och Kjell A. Mattsson (c)

Utveckling av vattenbruket

Sverige med sin långa kust och sina många insjöar är paradoxalt nog världens största importör av marina produkter räknat per capita. Under 1984 importerades till Sverige marina produkter för 1 607 milj. kr. medan exporten uppgick till 607 milj. kr. alltså en negativ belastning av handelsbalansen med ca 1 miljard kronor för marina produkter. Dessutom kan sägas att vi i princip exporterar främst råvaror, medan importen till största delen består av förädlade produkter.

Detta visar att Sverige ligger långt efter andra länder med motsvarande förutsättningar i vad gäller både vattenbruket och det traditionella fisket liksom på förädlingsidan.

Vattenbruket har under de senaste åren successivt ökat i betydelse i bl. a. Göteborgs och Bohus län. Speciellt gäller detta musselodlingen. Även inom fiskodlingen finns stora utvecklingsmöjligheter, liksom inom andra former av vattenbruk som t. ex. algodling.

Vattenbruket är en framtidsnäring som kommer att få stor betydelse för att skapa nya arbetstillfällen i framför allt glesbygder. För Bohusläns del har näringen redan fått en inte oväsentlig betydelse för sysselsättningen i länets skärgårds- och glesbygdsområden. I dessa områden där sysselsättningssituationen är bekymmersam är förhoppningarna på vattenbruket stora.

Kringodlingen har också växt fram förädlingsverksamhet. Den tekniska utvecklingen i anslutning till vattenbruket är också betydelsefull.

Länsstyrelse, landsting och utvecklingsfond har gemensamt engagerat sig för att främja utvecklingen av vattenbruket. Bl. a. har särskilda medel ställts till förfogande. Utvecklingsfonden har för närvarande engagemang i ett antal företag, främst inom musselodlingsområdet. Det gäller främst odlingsföretag men även förädlingsverksamhet. Även flera kommuner i Göteborgs och Bohus län har engagerat sig i vattenbrukets utveckling, i vad gäller både planering av vattenområden och engagemang i konkreta projekt.

Skall en fortsatt positiv utveckling ske, krävs en ökad satsning från statsmakternas sida. Det gäller på olika områden, bl. a. genom medverkan till näringens kapitalförsörjning och forskningsinsatser liksom ett förenklat tillståndsförfarande.

Forskning

Behovet av en allmän kunskapsuppbyggnad inom vattenbrukets område är synnerligen stort. Det gäller framför allt elementär grundforskning men

också forskning inom speciella områden som t. ex. förekomsten av algodlingar och dess inverkan på bl. a. musslor.

För närvarande satsas endast ca 3 milj. kr. per år på forskning kring havsbruk, vilket är ett väldigt blygsamt anslag i förhållande till de stora positiva effekter vattenbruket kan få med en bättre kunskapsbas.

En stor del av den forskning som bedrivs sker på mer eller mindre ideell basis av entusiaster som tror på vattenbruket och dess framtid.

I oktober 1984 konstaterades i Sverige matförgiftningsfall i samband med förtäring av musslor, med symtom vilka har beteckningen DSP (Diarrhetic Shellfish Poisoning). Följden av detta blev att statens livsmedelsverk införde totalt försäljningsförbud för färska svenska musslor. Situationen upprepades i april 1985 och senast i slutet av oktober 1985. Det senaste saluförbudet består ännu.

I Sverige saknas i dag vetenskapliga underlag för att fastställa direkta orsaker till blåmusselförgiftningar. Kunskapen om toxinerna i det här fallet utgör en nödvändig förutsättning inte bara för musselnäringens existens, utan också för förutsättningarna att idka annat havsbruk och fiske.

Utvecklingsfonden i Göteborgs och Bohus län har tagit initiativ till ett forskarseminarium kring dessa frågor där ett forskningsprogram utarbetats. Dock saknas ekonomiska resurser för ett genomförande och en samordning av olika insatser som har med den marina miljön och den marina forskningen att göra.

Som anförts är ytterligare forskningsinsatser inom vattenbruket av största vikt för en fortsatt positiv utveckling, och därför bör regeringen tillse att en prioritering av befintliga medel för forsknings- och utvecklingsarbete sker, så att nödvändiga forskningsinsatser inom det här berörda området kan genomföras.

Katastrofbistånd till musselodlare

Den tidigare beskrivna situationen med DSP i musslorna och det därav införda försäljningsförbudet har lett till att många små odlingsföretag i dag hotas av konkurs. Detta vore en mycket olycklig utveckling som skulle göra att de små företagen inom branschen slås ut, medan de företag som har stora och kapitalstarka intressenter bakom sig kan överleva.

Det är därför nödvändigt att staten ställer upp med ett särskilt katastrofbistånd till musselodlingsföretagen, helst i form av bidrag, annars som fördelaktiga lån. Administrationen av ett sådant katastrofbistånd bör skötas av utvecklingsfonden i Göteborgs och Bohus län.

Havsbrukscentrum i Bohuslän

Gemensamt för de flesta näringsgrenar är behovet av produktutveckling och utveckling av produktionstekniken. Detta villkor för lönsamhet och tillväxt gäller naturligtvis även havsbruket.

Det gäller att samordna de olika insatser som görs för att utveckla vattenbruket. Dessa insatser är väldigt splittrade i dag. Bland de organ och institutioner som är verksamma inom detta område kan nämnas fiskeristrel-

sen, havsresursdelegationen, olika länsmyndigheter, utvecklingsfonden, forskningsrådet och andra forskningsinstitutioner.

För att effektivisera dessa insatser behövs ett havsbrukscentrum, som lämpligtvis bör utvecklas i Lysekils kommun där redan betydande kompetens finns samlad. Ett sådant havsbrukscentrum bör dels arbeta med utvecklingsfrågorna – nya produkter och nya tekniker – och dels med frågor som har att göra med den unga näringens olika praktiska problem. När nu havsbruket kan gå från sin uppbyggnadsfas in i sitt utvecklingsskede krävs en viss koncentration av befintliga forsknings- och utvecklingsresurser och ett tillskapande av nya. En satsning på ett havsbrukscentrum skulle därför utgöra en viktig grund för en positiv utveckling av havsbruket. Fiskeristyrelsen bör vara den myndighet som ges ansvaret för uppbyggandet av ett sådant havsbrukscentrum.

Vattenbrukslån

Ett annat viktigt led i samhällets stöd till vattenbruket är att ökade ekonomiska resurser ställs till förfogande genom att utvecklingsfonderna ges möjligheter att lämna s. k. vattenbrukslån. Villkoren för vattenbrukslån bör i princip utformas i enlighet med de nu gällande reglerna för fiskerilån, dvs. att de två första åren är ränte- och amorteringsfria och att räntesatsen sätts till två tredjedelar av riksbankens diskonto. Amorteringstiden bör vara förhållandevis lång, t. ex. 20 år. Dessa lån skall kunna beviljas både till odlingsprojekt och till förädlingsindustrin.

Miljöavgifter

Riksdagen beslöt i december 1983 att införa avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöskyddslagen. Avgifterna skall täcka koncessionsnämndens, länsstyrelsernas och naturvårdsverkets kostnader i samband med tillståndsprövning enligt ML, liksom kostnaderna för myndigheternas tillsyn.

Vi har tidigare framfört farhågor för att dessa miljögifter kommer att bli mycket betungande för olika vattenbruksverksamheter. Det är fel att belasta en näring som med olika former av samhälleligt stöd söker utvecklas och expandera med betungande pålagor från andra samhälleliga myndigheter.

I förordningen om prövning och tillsyn enligt miljöskyddslagen, som trädde i kraft den 1 juli 1984, anges avgifternas storlek. När det gäller vattenbruk maximeras avgiften för nytt tillstånd för fiskodling med högst 50 ton fisk i odlingen och för musselodling med en areal av högst 40 000 m² till 5 000 kr. och till 2 000 kr. för ändrat tillstånd.

En ny näring under uppväxande har oftast mycket snäva ekonomiska ramar, och havsbruksverksamheterna är därvidlag inget undantag; lönsamheten är därför låg. Den extra pålaga som miljöskyddsavgiften utgör upplevs därför som mycket betungande. Den kan komma att påverka näringens utveckling på ett negativt sätt.

Enligt vår mening bör därför verksamheter inom vattenbruket (fisk-, mussel-, skaldjurs- och algodling) generellt undantas från förordningen om miljöavgifter.

Referensanläggning för miljöstudier

De kunskaper som i dag finns hos naturvårdsverket och andra miljövårdande myndigheter angående vattenbrukets miljöpåverkan kommer i all huvudsak från studier i insjöar. Dessa erfarenheter och kunskaper kan ej överföras till odlingsverksamhet i havet. Strömförhållanden, vattendjup och salthalt är exempel på sådana faktorer som gör undersökningsresultat utförda i insjöar näst intill värdelösa när det gäller att göra bedömningar av miljöpåverkan i havet.

Denna bristfälliga kunskapsgrund har bl. a. lett till att tillståndsärenden fördröjs och att ett visst mått av godtycke kommit att påverka handläggningen.

När det gäller musselodlingar vet vi att i princip ingen negativ miljöpåverkan sker. I den mån någon påverkan sker över huvud taget är det en positiv sådan genom att musslorna tar åt sig närings- och gödningsämnen som finns i vattnet. Dessutom förekommer inga tillsatser av vare sig foder eller antibiotika.

Beträffande fiskodlingar är bilden något mer komplicerad, bl. a. genom att visst foderspill förekommer.

För att bygga upp en erforderlig kunskap om denna typ av anläggningars miljöpåverkan i havet bör en referensanläggning utses. Vid en sådan anläggning kan miljövårdande myndigheter, med förslagsvis naturvårdsverket som samordnande myndighet, genom studier och långsiktiga provtagningsserier noggrant följa den miljöpåverkan som sker. I samarbete med den berörda anläggningen kan också olika försöksverksamheter genomföras, t. ex. försök med uppsamlingsanordningar för foderspill, i syfte att minimera den miljöpåverkan som sker.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om prioritering av forskningsresurser till vattenbruksområdet,
2. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om katastrofbistånd till musselodlare,
3. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utvecklandet av ett havsbrukscentrum i Bohuslän,
4. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om införande av ett vattenbrukslån,
5. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om att verksamheter inom vattenbruket (fisk-, mussel-, skaldjurs- och algodlingar) generellt skall undantas från avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöskyddslagen.

6. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående en referensanläggning för miljöstudier.

Mot. 1985/86
Jo408

Stockholm den 22 januari 1986

Elving Andersson (c)

Kjell A. Mattsson (c)